

Narratívák háborúja – „Sokak Magyarországa” vagy „Polgári Magyarország”?

Lassan a kormányzati ciklus közepéhez közelítünk, ami apropót teremt az értékelésre, különösen így, a magyar politika évkönyvében egyet lapozva, a 2016-os esztendő kihívásait tanulmányozva. A Nemzeti Együttműködés Rendszerének működéséről immár látélet adható, s az elmúlt hónapok közvélemény-kutatásainak tükrében az is kijelenthető, hogy a centrális erőter egyelőre töretlen. Ez utóbbi eredmény nyilván elégedettséggel tölti el a Fideszt, ugyanakkor, amelyik szereplő hosszú távú stratégiában gondolkodik, annak nem elegendő a pillanatot uralnia a közéleti diskurzusokon keresztül, de víziót, társadalmi-politikai narratívát is kell nyújtania. A háromosztatú pártrendszer másik két tömbje, a Jobbik, valamint – a „másik sarokban” – a baloldali kispártok egyre inkább széttartó, mégis (versengő) együttműködésre kényszerülő konglomerátuma akkor lehet képes a győzelem esélyével birokra kelni a kormánypártokkal, ha az általuk kínált narratívát a társadalom átfogó valóságértelmezésként elfogadja. Az ellenzéki narratívákat ezúttal Gyurcsány Ferenc január 23-án, valamint Vona Gábor január 30-án elhangzott értékelő beszéde alapján igyekszem bemutatni. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy nem beszédelemzésre vállalkozok. Miért e két szereplőre esett a választás? A Jobbik második helye (ekképp elsődleges kihívó szerepe) a pártok versenyében stabilizálódott, a nemzeti néppárt a programalkotás terén is élen jár, az ún. baloldalon pedig az MSZP megcsappant társadalmi támogatottságát egyre inkább megközelítő, Gyurcsány Ferenc vezette Demokratikus Koalíció volt képes valamiféle víziót, karakteres politikát felmutatni.

„Sokak Magyarországa”

Gyurcsány társadalmi-politikai programjának középpontjában a „Sokak Magyarországa” áll, ami egyszerre hangsúlyozza a társadalmi pluralizmus iránti igényt, valamint azt a politikai szándékot, ami egy „harmadik utas” baloldali értékbázisról igyekszik megszólítani az ún. demokratikus ellenzék sokszínű (ám kormányellenességében egységes) táborát, végső soron a „politikai centrumot”. Hogy ez mennyiben lehetséges egy számos tekintetben inkább radikálisnak nevezhető politikai pártnak, aminek élén egy, a magyar társadalmat, de még a hagyományosan baloldali szavazókat is erősen megosztó politikus áll, az már más kérdés. A DK „harmadik utasságában” a klasszikus baloldalitól a neoliberalison át egészen a szekuláris konzervatívig számos ideológiai, gazdaságfilozófiai elem felbukkan, s helyenként visszaköszön a letűnt polgári radikalizmus eszmeisége is. A Gyurcsány-féle narratíva számára a legnagyobb kihívást ekképp egy koherens gazdaság- és társadalompolitikai program összeállítása, valamint

annak gyakorlatba való átültetése jelentheti (különösen, ha ehhez kormányzati pozícióban partnerekre is szüksége lenne).

A Gyurcsányi narratívában a jelent az „árulás, lopás, szétesés” (ezek a kifejezések gyakran ismétlődnek a beszédben) állapotával lehet leírni, a jövőre vonatkozó programot pedig az „urizáló, fennhéjázó, korrump módon gazdagodó kevesekkel” („kevesek Magyarországa”) szemben, a „rengeteget

gürcölő, elárult, reményt vesztett sokaság” számára („sokak Magyarországa”) hirdeti meg a volt kormányfő. Ez a dichotómia vezérmotívummá válik, amire a valóságból merített példákban leszűrt gondolatokat fűz a DK elnöke. Gyurcsány vehemensen, az indulatokat felkorbácsolva, a közönség sértett igazságérzetére hatva bírálja a jelenlegi hatalmat, egy korrump és zsarnoki rendszer képét tárva a hallgatóság elé. A beszéd építőkövei a szociális igazságosság, a tisztesség igénye, a mindent eluraló korrupció elutasítása, az orbáni örökség lebontásának nehézségei, illetve az „európaiság”. A választói elvárásokra és a súlyos rendszerszintű diszfunkciókra, alulf finanszírozottságra reflektálva jelenik meg az oktatás-kultúra és az egészségügy kérdése, kiegészülve az elvándorlás és szakemberhiány, a befektetői környezet, a versenyképesség romlásának kihívásaival. Gyurcsány a mélyebb európai integrációt (amiből szerinte a kormány hibás politikája miatt kimaradhatunk, perifériára szorulhatunk) állítja szembe a szerinte társadalmi tagoltságában és gazdasági berendezkedésében is orosz mintákat követő orbáni úttal. A volt miniszterelnök az MSZP-nek is üzen, amikor arról beszél, hogy a jelenlegi hatalommal való együttműködés (akár az alkotmánybírák jelölése ügyében) nem más, mint kollaboráció, vagy amikor a közalkalmazotti béremelés kapcsán a mértékletességet („nincs nagy ugrás”) és a felelős ígéreteket hangsúlyozza, szemben a „sokat ígérők hazug politikájával”. Gyurcsány azt is felrója a szocialistáknak, hogy pártját „liberális” címkével illetik. A DK elnöke bejelenti a „Sokak Magyarországa” című programot, ám az egyelőre megmarad az absztrakt víziók szintjén, hiszen konkrétumokat alig árul el, legfeljebb főbb csapásirányokat (oktatás, kultúra, művészet, egészségügy, gazdaságpolitikai fordulat, új energiapolitika, digitális forradalom), illetve hívószavakat (felelős kormányzás, nyugalom, béke, építkezés, gyarapodás, európaiság). A Gyurcsány-féle narratívában a jelenlegi kormányzás kritikája, már-már antitezise vegyül egy, a

jövőre vonatkozó, kevésbé kiforrott vízióval (ennek kibontását február 13-ára ígerte a pártelnök).

„Polgári Magyarország”

A Jobbik elnöke, Vona Gábor egy „hídépítő” (a legtöbbször elhangzott kifejezés), néppárti, ideológiai pillérekre kevésbé építő narratívát vázol fel, ami a megosztott magyar társadalmat alkotó munkában egyesítené. Vona beszédét a „lisszaboni úton járó”, beteg, megújulásra váró Európa víziójával kezdi, amit szerinte egy erős, szolidáris, a nemzetek sokszínűségére építő Európának kellene felváltania. A jelenlegi intézményi bénultságot, vezetői alkalmatlanságot és cselekvésképtelenséget érő kritika találkozik itt a Nemzetek Európájának kívánalmával. „Európa” közösség, identitás, ugyanakkor nem determináció: a pártelnök hangsúlyozza, hogy ha Nyugat-Európa „elbukik” a jelenlegi krízishelyzetben (illetve az arra adott elégtelen, hibás válaszok nyomán), Kelet-Közép-Európának, s benne Magyarországnak akkor is talpon kell maradnia. Az európai kitekintés után – ami nem függetleníthető a magyarországi helyzettől – a fókusz a belpolitikára, az országra helyeződik.

A Jobbik elnöke a rendszerváltoztatást követő negyedszázad negatív példái helyett új mércét állítana a kormányzás számára, melyet a „jogi” és „gyakorlati” kormányzás lehetőségeire bontva vázol fel. Előbbire a 2018-as választásokat követően, kellő felhatalmazás birtokában

vállalkozna Vona, utóbbihoz viszont már most hozzáfogna. A pártelnök szerint ez három területen igényel békés intervenciót a Jobbik részéről: 1.) Feloldani a társadalmi széttartást a belülről fakadó, a polgárok közé éket verő feszültségek kioltásával, a tartalmilag kiüresedett „baloldali-jobboldali” megosztottságon átívelő „hidak építésével” (ezek nem a pártokat, hanem a polgárokat egyesítenék). Vona Gábor szerint ehhez a tevékenységhez bátorság és „önmagunk legyőzése” kell, s a XX. század épp azért hozott vészterhes időket, kudarcokat a nemzet számára, mert nem mutatkozott szándék, akarat a „hidak építésére”. Vona interpretációjában a „XX. század pártjait” (Fidesz, MSZP és annak örökösei) a régi, megosztó logika vezérli, s épp ezért van

szükség 2.) pontként „a politikai kultúra vészes elaljasodásának” megakadályozására, ami a közéletet eluraló gátlástalanság, és a pártpolitika logikája által motivált szellemi polgárháború elutasításáról szól. A nemzeti néppárt elnöke 3.) pontként a legégetőbb problémák megoldásában („korrupció, egészségügy, oktatás”) ígér aktív közreműködést, amit – a népszavazás eszközének ellehetetlenítése miatt – valódi nemzeti konzultáció útján (a Fideszt „saját fegyverével legyőzve”), a civil társadalom, a szakmai és érdekképviselői szervezetek bevonásával érvényesítene. Vona a jelenlegi hatalmat a „korrupció, arrogancia és hatalmi téboly” hármásával jellemzi, magát a rendszert pedig egy „új szocializmusként” írja le. Ezzel állítja szembe a Jobbik vízióját: függőség és félelem helyett „Polgári Magyarország”, „mindenható állam” helyett „erős, gondoskodó, beavatkozó állam”, kiváltságos rétegek helyett széles, alulról felkarolt középosztály építése, „illiberális demokrácia” helyett „meritokratikus (érdemelvű) demokrácia” (ahol a nepotizmussal ellentétben a „tisztesség, a szorgalom és a munka” útján lehet érvényesülni). A Jobbik elnöke „az emberi és közösségi szabadságjogokat” is védelmébe veszi a rendeleti kormányzást lehetővé tevő Fideszes alaptörvény-módosítási törekvessel szemben, hangsúlyozva, hogy pártja a terrorizmus veszélye mellett a Fidesz „hatalmi tébolyától” is megvédené az embereket. A pártelnök cselekvési tervet is vázol a következő általános országgyűlési választásig hátralévő időszakra: 2016 a nemzeti konzultáció éve, 2017 a valódi programírás és a társadalmi erők összegyűjtésének éve, 2018 pedig a „valódi kormányzás kezdete” lesz. Vona Gábor záró gondolataiban előkerülnek a nemzeti szimbolika eszközei, a dicső történelmi múlt felidézése, valamint a küzdelemre buzdító, nemes indulatok építő energiává alakításának igénye.

A „jobboldal-baloldal” dichotómia meghaladásáról

Ma, amikor egyre gyakrabban beszélünk a „baloldali” és „jobboldali” fogalomkategóriák kiüresedéséről, azok eszmei-világnézeti irányjelző tulajdonságának elégtelenségéről, érdemes feltennünk a kérdést: vajon képesek vagyunk-e a politikai folyamatokat és az egyes politikai szereplőket egy új narratíva mentén elemezni, kategorizálni? Milyen szerep juthat az ideológiáknak a XXI. században?

A Fidesz és az ún. baloldal a „régóta koordináta-rendszert” használja (előbbi a centrális erőter politikai interpretációját igyekszik erősíteni ily módon, utóbbi leginkább csoportképző önmeghatározásként deklarálja baloldaliságát). Ezt látjuk, amikor a Fidesz a „bukott baloldaltól” beszél, vagy amikor a baloldali önmeghatározású pártok – saját értékbázisukat ideológiailag kiüresítve, újradefiniálva (lásd: Gyurcsány Ferenc „Sokak Magyarországa” című röpirata) használják a „baloldal” kifejezést, mint identitásképző, összetartozás-tudatot nyújtó fogalmi

absztrakciót (függetlenül annak objektív tartalmától). Ekképp e fogalmak („jobboldal”, „baloldal”) kiüresedésük ellenére két területen továbbra is fontos szerepet játszanak: a szimbolikus (önmeghatározó/csoportképző) dimenzióban, valamint a társadalmi-politikai narratíva szintjén. A narratívagyártás kapcsán pedig érdemes hangsúlyozni a politikai narratívák és a politikai valóság közti szoros összefüggést, ami nem csak elemzői szempontból érdekes, de ezt negligálva a versengő politikai szereplők számára is nehézkessé válik a valóságértelmezés, s így az effektív stratégiaalkotás lehetősége.

E-mail: kovacs.janos@iranytunteszet.hu

Honlap: www.iranytunteszet.hu

Facebook: www.facebook.com/iranytunteszet

Telefon: 0620 3326264